

Χώρας αιχώρος

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΟΜΟΣ 2
VOLUME 2

ΤΕΥΧΟΣ 2
ISSUE 2

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003
NOVEMBER 2003

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΚΟΚΚΩΣΗΣ ΧΑΡΗΣ

ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΠΕΤΡΑΚΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- ΕΜΠ
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- ΕΜΠ
Γιαννακούρου Τζίνα	- ΥΠΕΧΩΔΕ
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσημας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δεμαθάς Ζαχαρίας	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- ΑΠΘ
Καρύδης Δημήτρης	- ΕΜΠ
Κοσμόπουλος Πάνος	- ΔΠΘ
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαντουβάλου Μαρία	- ΕΜΠ
Μελαχροινός Κώστας	- University of London, Queen Mary, UK
Μοδινός Μιχάλης	- Εθν. Κέντρο Περιβ. και Αειφ. Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- University of Surrey, UK
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Universite de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαστάογλου Βίλμα	- ΑΠΘ

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας

και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδιον Άρεως, 38334 ΒΟΛΟΣ

<http://www.prd.uth.gr/aeihoros> e-mail: aeihoros@prd.uth.gr

τηλ.: 24210 – 74456 fax: 24210 - 74380

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Περιεχόμενα

	Εισαγωγή	4
	Δελλαδέτσιμας Π.	6
Ο σχεδιασμός του χώρου: εξελίξεις και προοπτικές από το παράδειγμα της Ιταλίας	Μιτζάλης Ν.	32
Η εμπειρία πολεοδόμησης της περιφέρειας Westelijke Tuinsteden (Δυτικών κηπουπόλεων) του Άμστερνταμ	Τρασέλα Μ.	46
Αρχιτεκτονική τοπίου και προστατευόμενες φυσικές περιοχές. Προστασία και ανάδειξη του δάσους Δραγουντέλι στη Σιθωνία Χαλκιδικής	Γοσποδίνη Α., Μπεριάτος Η.	72
Η "κυριαρχία" της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και του καινοτόμου σχεδιασμού σε αναδυόμενα "διεθνο-τοπικο-ποιημένα" αστικά τοπία: η περίπτωση της Αθήνας 2004	Χαΐνταρλής Μ.	98
Νομικές και διοικητικές προϋποθέσεις εφαρμογής της Οδηγίας 92/43 στην Ελλάδα: εισαγωγικές σκέψεις και παρατηρήσεις		
	ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
	Γοσποδίνη Α., Σκάγιαννης Π.	114
Σπουδές Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης στα Ελληνικά Πανεπιστήμια: προκλήσεις και προοπτικές	Παπαδούλης Α.	140
Η διαχείριση αναπτυξιακών πόρων σε φθίνουσες βιομηχανικές περιοχές		
	ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	
	Ψυχάρης Γ.	160
	ERSA, Jyvaskyla, 2003	
	ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	
	Χαΐνταρλής Μ.	164
Andreas Papapetropoulos, La prise en compte de l'environnement par les procédures du droit de l'urbanisme en France et en Grèce	Χάλκος Γ.	168
Κ. Μπίθας, Οικονομική Θεώρηση της Περιβαλλοντικής Προστασίας	Βλόντζος Γ., Σούτσας Κ.	172
Λ. Λαμπριανίδης, Η Επιχειρηματικότητα στην Ευρωπαϊκή Ύπαιθρο. Η Περίπτωση της Ελλάδας		
	ΑΠΟΨΕΙΣ	178
Συνέντευξη με τον Andy Thornley		180
Συνέντευξη με τον Thomas Reiner		186

Συνέντευξη με τον *Thomas Reiner*¹ Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Pennsylvania (ΗΠΑ)

".... Ο ρόλος του πολεοδόμου - χωροτάκτη είναι η ορθολογική και σε βάθος αποσαφήνιση των αξιών του σχεδιασμού ...."
 (T. Reiner)

Κοκκώσης: Υπάρχει κρίση στον σχεδιασμό; Εφόσον συμφωνείτε, σε ποιο βαθμό αυτή οφείλεται σε μια διάβρωση της εμπιστοσύνης της σύγχρονης κοινωνίας, στην ικανότητα του δημόσιου τομέα να προβλέπει και να σχεδιάζει για το μέλλον;

Reiner: Πιστεύω ότι η κρίση αφορά ουσιαστικά στην επικράτηση της αγοράς (και του ιδιωτικού τομέα) στην πολιτική σκέψη, στη δημόσια πολιτική και στη λήψη αποφάσεων "στην κορυφή της πυραμίδας". Αποτελέσματα αυτής της κυριαρχίας είναι οι χρηματοοικονομικές κρίσεις (καθώς για παράδειγμα τα έσοδα από φόρους είναι περιορισμένα), οι κοινωνικές κρίσεις (καθώς ένας αυξανόμενος αριθμός ατόμων δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από τα συρρικνούμενα συστήματα κοινωνικών υπηρεσιών), οι αλλαγές στην ισορροπία όπου οι μεγάλες επιχειρήσεις αυξάνουν τη δύναμή τους σε σχέση με το δημόσιο τομέα, κ.λπ.. Για τους πολεοδόμους-χωροτάκτες αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι πρώτον, μπορούν να βρεθούν ευκαιρίες απασχόλησης τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, δεύτερο, ότι τα πεδία δράσης περιορίζονται και ότι θα πρέπει να αναπτύξουν και αποκτήσουν νέες δεξιότητες και τεχνικές για να λειτουργούν αποτελεσματικά σε ένα εργασιακό περιβάλλον που αλλάζει (σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1980 για παράδειγμα). Πιστεύω ότι αυτό ισχύει τόσο για την

¹ Επισκέπτης καθηγητής στο ΤΜΧΠΠΑ το χειμερινό εξάμηνο του 2003 - 2004. Ο καθηγητής Reiner δίδαξε ένα σεμινάριο για τη "Θεωρία του Σχεδιασμού" στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ευρώπη όσο και τις ΗΠΑ, αλλά ακόμη και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ένα άλλο αποτέλεσμα είναι ότι οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ), ο "τρίτος τομέας", γίνεται όλο και περισσότερο σημαντικός όπου επίσης υπάρχουν ευκαιρίες για τους πολεοδόμους-χωροτάκτες. Παράλληλα, αναδεικνύονται σταδιακά και ανεπάρκειες (και συχνά αποτυχίες) στον ιδιωτικό τομέα αλλά και νέες ευκαιρίες που ανοίγονται στο δημόσιο τομέα. Επομένως η "αγορά" εργασίας για τους πολεοδόμους-χωροτάκτες αλλάζει και θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες ανάγκες και συνθήκες.

Κοκκώσης: Ποιές είναι οι επιδράσεις στο σύγχρονο χωρικό σχεδιασμό από την εμφάνιση νέων "παράλληλων" δομών (θεσμικών πλαισίων σχεδιασμού) όπως π.χ. για την ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιων περιοχών, τη διαχείριση λεκανών απορροής, την αστική αναζωογόνηση (urban regeneration) κ.λπ. που προωθούν το σχεδιασμό στο χώρο; Ποιά πρέπει να είναι η σχέση αυτών των "σχεδίων" με τον παραδοσιακό "χωρικό σχεδιασμό";

Reiner: Όσον αφορά τη σχέση των δομών αυτών με το "επικρατούν πρότυπο στο σχεδιασμό" επανέρχομαι στην ιδέα μου ότι το κύριο χαρακτηριστικό του "σχεδιασμού" είναι ότι συνιστά μια διαδικασία (process). Ο σχεδιασμός δεν αφορά μόνο στο πεδίο λήψης αποφάσεων για τις χρήσεις γης (για παράδειγμα). Η διαδικασία αυτή μπορεί να γενικευτεί για πολλές "δομές" (λήψης αποφάσεων για το χώρο) συμπεριλαμβανομένης και της "περιβαλλοντικής διαχείρισης" κ.λπ.. Ο πολεοδόμος-χωροτάκτης εμπλέκεται τόσο στην αναζήτηση για την κατάλληλη δράση όσο και στη διασφάλιση ότι οι δράσεις υλοποιούνται, καθώς η εφαρμογή (άρα και η διαχείριση) αποτελεί αναπόσπαστο στάδιο στη διαδικασία σχεδιασμού. Ο σχεδιασμός είναι μια διαδικασία προσδιορισμού επιθυμητών μελλοντικών καταστάσεων. Κεντρικό στοιχείο στη διαδικασία αυτή είναι οι επιλογές, επιλογές ως προς στόχους, μέσα και τρόπους εφαρμογής. Οι επιλογές εμπιρεύουν "αξίες" και ως προς αυτό το στοιχείο θα πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα ευαίσθητοι και προσεκτικοί, δηλαδή θα πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι ως προς τις αξίες που υιοθετούμε στις επιλογές που κάνουμε στον σχεδιασμό. Επομένως ο σχεδιασμός –και κατ' αντιστοιχία ο ρόλος του πολεοδόμου-χωροτάκτη– είναι η εμπλοκή σε βάθος και με ορθολογισμό στην αποσαφήνιση των αξιών (values), δηλαδή στις επιδιώξεις και στόχους –objectives and targets, στα κριτήρια, καθώς και στο γενικότερο τρόπο που οι αξίες ενσωματώνονται στη διαδικασία αυτή, όπως π.χ. στη μέτρηση και αξιολόγηση, ή στους κανόνες που διευκολύνουν –ή εμποδίζουν– τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Έχω χαρακτηρίσει στα γραπτά μου τον πολεοδόμο-χωροτάκτη ως "τεχνικό των αξιών", ότι αυτό που διακρίνει το σχεδιασμό από άλλες ειδικότητες είναι ότι οι πολεοδόμοι-χωροτάκτες συμμετέχουν στην ανάπτυξη και διαμόρφωση των αξιών, διαμορφώνουν και χρησιμοποιούν τεχνικές ανάλυσης των αξιών (όπως αυτές που μας επιτρέπουν να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις από την υιοθέτηση συγκεκριμένων αξιών, ή να συγκεράσουμε πολλαπλούς και αντικρουόμενους στόχους,

κ.λπ.) και υπαισέρχονται σε βάθος σε έναν ιδιαίτερα πολιτικοποιημένο κόσμο όπου οι ενδιαφερόμενοι διεκδικούν ενεργά προτεραιότητες και δράση με βάση τις αξίες που πιστεύουν.

Κοκκώσης: Ποιός πρέπει να είναι ο στόχος και ποιοί οι βασικοί άξονες σ' ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον σχεδιασμό; Ποιά είναι η σχέση της Θεωρίας Σχεδιασμού και της Θεωρίας για τον Σχεδιασμό;

Reiner: Θα επαναλάβω με βάση τα παραπάνω ότι θα έπρεπε η ακαδημαϊκή μας προσπάθεια να είναι διττή: ως προς τη διαδικασία και το περιεχόμενο (substance). Η διαδικασία θα πρέπει να εστιάζεται στο υλικό του "τεχνικού αξιών" (όπως δεξιότητες που σχετίζονται με το σχηματισμό, δημιουργία αξιών και την αναζήτηση αξιών από διάφορους πελάτες και συγκροτημένα ενδιαφέροντα, ανάλυση επιπτώσεων από την πλευρά των αποτελεσμάτων, την προώθηση συγκεκριμένων στόχων, κριτηρίων κ.λπ., τεχνικές για τον συγκερασμό πολλαπλών και αντικρουόμενων στόχων, καθώς και πολιτικές δεξιότητες που σχετίζονται με την εφαρμογή). Πιστεύω όμως ότι είμαι αρκετά ρεαλιστής ώστε να κατανοώ ότι αυτός δεν είναι ο μοναδικός τρόπος "να κερδίζει κανείς το ψωμί του". Θα πρέπει επιπλέον ο πολεοδόμος-χωροτάκτης να εδραιωθεί και στο χώρο όπου εργάζεται: όπου και υπαισέρχεται το *περιεχόμενο*. Το περιεχόμενο συναρτάται με τα θεματικά πεδία στα οποία αφορά ο σχεδιασμός, όπως χρήσεις γης, κυκλοφορία, κ.λπ.. Το κάθε πρόγραμμα σπουδών πέρα από τα γενικά θέματα μπορεί να συμπεριλάβει και άλλα στα οποία π.χ. λόγω ειδικών ενδιαφερόντων του διδακτικού του προσωπικού, εμφανίζονται ως "συγκριτικά πλεονεκτήματα" ή θεματικά αντικείμενα "εξειδίκευσης" όπως π.χ. θέματα περιβάλλοντος, πολιτιστικής κληρονομιάς, τουρισμού, κ.λπ. (όπως π.χ. στο Τμήμα σας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) στα οποία και θα έπρεπε να "κτίσει" κάποιο πρόγραμμα σπουδών ώστε να τα αναπτύξει και να διδάξει στους φοιτητές. Το κάθε πανεπιστημιακό πρόγραμμα θα πρέπει να υποστηρίξει αυτές τις ακαδημαϊκές "εστίες" με αυτά που θεωρώ ως "βασικές δεξιότητες" –περιγραφική και αναλυτική στατιστική, καθώς και βασικές δεξιότητες σε ΓΣΠ, μακρο και μικρο-οικονομική κ.λπ. που είναι χρήσιμα για τους φοιτητές στην αγορά εργασίας, ώστε να κατανοούν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εργάζονται. Αλλά για να επανέλθω στην βασική μου θεώρηση, η "θεωρία" του σχεδιασμού θα πρέπει να διδάσκεται εστιάζοντας στη διαδικασία και όχι να περιορίζεται στις θεωρίες για τις χρήσεις γης, τις μεταφορές, κ.λπ.. Αυτά θα πρέπει να ενσωματώνονται στα μαθήματα που αφορούν τα συγκεκριμένα αντικείμενα εφόσον αποτελούν βασικό μέρος του *περιεχομένου* των σπουδών.

Κοκκώσης: Ποιές θεωρείτε ως καινοτόμες ιδέες ή θεωρίες στο σύγχρονο σχεδιασμό;

Reiner: Θεωρώ ότι καινοτομία υπάρχει όπου μπορούν να εισαχθούν εκείνες οι προσεγγίσεις που ενσωματώνουν το σχεδιασμό στο χώρο της αγοράς/του ιδιωτικού τομέα καθώς και αυτές που ενσωματώνουν την προοπτική της αγοράς/του ιδιωτικού τομέα στο δημόσιο χώρο (όπως π.χ. συσχέτιση του κανονιστικού πλαισίου με οικονομικά κίνητρα, εκούσιες συμφωνίες, κ.λπ.).

Κοκκώσης: Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για το χρόνο σας. Ήταν πραγματικά μια διαφωτιστική συζήτηση σχετικά με το ρόλο των πολεοδομών-χωροτακτών στο σύγχρονο χωρικό σχεδιασμό.